

חוברת נושאת זו היא פרי יוזמה של המרכז לחקר התיירות, הצליינות והנופש באוניברסיטת חיפה ושל "פורום חוקרי התיירות בישראל". אנו שמחים להביא בפני קהילת הגאוגרפים וחוקרי התיירות והמלונאות בישראל, באמצעות כתב העת "אופקים בגאוגרפיה", גיליון מיוחד זה אשר כולו מוקדש למאמרים שונים בתחום התיירות וכולם פרי עטם של חוקרי התיירות בישראל.

המחקר התיירותי הממוסד בישראל קדם עוד וגידים מאז אמצע שנות השמונים של המאה הקודמת. מאז, מספר חוקרי התיירות והמלונאות, כמו גם מספר המוסדות האקדמיים העוסקים בתחומים אלה, גדל והתרחב גם הוא. כיום, מרבית החוקרים בתחום זה פועלים הן בארץ והן במקומות שונים בעולם ומחקריהם מתפרסמים בעיקר במגמות בינלאומיות. לפיכך, ראינו בפרסום מיוחד זה תרומה ראשונית, אך חשובה, לסטודנטים וחוקרים ישראלים וכמו כן אבן יסוד להמשך פרסום והפצת תוצאות מחקריהם לטובת קוראי העברית.

אנו מבקשים להודות למחברים וגם לשופטי המאמרים על תרומתם החשובה. כמו כן נתונה תודתנו למרכז לחקר התיירות, הצליינות והנופש באוניברסיטת חיפה על תמיכתו בהוצאה לאור של חוברת זו.

"אל תיסעו לסיני":

ניתוח אזהרות מסע לנופשים בתקשורת הישראלית

חיים נוי* ואיילת כהן**

* המכללה האקדמית ספיה,

** המכללה האקדמית הדסה, ירושלים

מדי כמה חודשים מתפרסמות בתקשורת הישראלית "אזהרות מסע" מטעם המטה ללוחמה בטרור, שתכליתן להתריע בפני תיירים ישראלים על הסכנות הטמונות בביקור בארצות ובאתרים המועדים לפורענות. אזהרות אלה רכשו זה מכבר משמעות ציבורית ותרבותית רחבה ומורכבת, הגולשת מעבר לתכליתן הביטחונית המקורית. במאמר זה, נטען כי הכתבות מהוות מיוזג מרתק של ייצוגים תיירותיים ותקשורתיים, שניתוחם מאיר הן את שיח התיירות המקומי, והן את השיח הרחב יותר הקשור בהבנייה של זהויות קולקטיביות תוך שימוש במערכת המשמעויות של תיירים ותיירות.

המסגרת התיאורטית של המאמר מתייחסת להתפתחויות המשגתיות ועכנויות על אודות הקשר בין "המפנה התקשורתי" בחקר התיירות ו"המפנה המרחבי" בחקר התקשורת. מפנים אלה מהווים התפתחויות תיאורטיות הדדיות, שחקירתן בהקשר של אזהרות המסע לסיני מורה במיוחד, שכן יש ביכולתן להראות את אופני ייצוג המרחב התיירותי באמצעות המרחב התקשורתי. בסיס הנתונים ששימש במאמר זה כולל כשבעים וחמש כתבות אזהרה אשר ראו אור בעשור האחרון (1999-2009) בעיתונות המודפסת והדיגיטלית בישראל. ניתוח הכתבות מתבסס על ניתוח שיח וניתוח רב-מימדי (מולטי מודאלי) המשמש בתקשורת.

טילות ספתח: תיירות, תקשורת, טרור, מרחב, שיח, דימויים.

מבוא: כתבות אזהרה לנופשים ישראלים בסיני

מדי מספר חודשים עולות לכותרות התקשורת בישראל "אזהרות מסע" אותן מוציא המטה ללוחמה בטרור (הלוט"ר), המבוססות על התרעות מפני פיגועים.¹ בעוד שתכליתן של אזהרות אלה הנה להתריע בפני תיירים ישראלים אודות הסכנות הטמונות בביקור בארצות ובאתרים המועדים לפורענות ברמות שונות של סבירות, הן רכשו משמעות ציבורית ותרבותית רחבה, הגולשת מעבר לתכליתן הביטחונית המקורית. למעשה, בשנים האחרונות, ובעיקר מאז אינתיפאדת אל-אקצה (2000), זכו אזהרות המסע של הלוט"ר לנתח

1 הלוט"ר הנה יחידה במטה לביטחון לאומי (המל"ל), אשר נוסד בשנת 1999 ומתפקד במסגרת מסדר ראש הממשלה. ר' <http://www.nsc.gov.il/NSCWeb/Templates/FourLastAlerts.aspx>

הולך וגדל של תשומת לב תקשורתית וציבורית, ודיון ער התפתח סביבן ובהשראתן. הכוונה בעיקר להתרעות המתייחסות לנופש של תיירים ישראלים בחופים המזרחיים של חצי האי סיני, שהם אתרי תיירות המצויים בסמיכות לישראל והינם בעלי היסטוריה תיירותית עשירה ומורכבת בזיכרון ובדמיון הישראלי. הדיון הציבורי שהתפתח בעקבות אזהרות המסע עוסק בהעדפות ובדפוסי הפנאי בקרב תיירים ישראלים, ובשיקולים המנחים אותם ואת תעשיית התיירות באשר להעדפות בלוי ונופש בכלל ובסיני בפרט. בתוך כך, הדיון גם עוסק בשאלות טעונות הנוגעות ביחסים שבין פרקטיקות תיירותיות והבניית זהות של יחידים ושל קבוצות, ובהקשר המקומי בזהות הישראלית במרחב הגאופוליטי המזרח תיכוני, ובתפקודי התקשורת והתיירות בתוך מערכת זו.

למעשה, אין להתפלא על הדיון הציבורי הערמונע על ידי כתבות אזהרה אלה. כפי שנראה בהמשך, כתבות האזהרה הן מוצרים תקשורתיים-תרבותיים מורכבים וטעונים. כתבות אלה מציבות זה בצד זה את אחד החששות המאיימים ביותר בתקופתנו - החשש מאימת פיגועי טרור (חשש המלווה ברגשות עזים ומעורר סוגיות באשר למעמד המדינה ומוסדותיה, והיחסים בין אלה לבין האזרחים), אל מול המחזות האולטימטיביים של הנופש והשלווה אותם מציעה התיירות המודרנית.

מאמר זה מציג מחקר ראשון הבוחן את הקשר הייחודי בין מערכת התיירות למערכת התקשורת, כפי שהוא עולה מתוך ניתוח של כתבות עיתונות המדווחות על אזהרות המסע לסיני של הלוט"ר. כל אחד מן הנושאים העיקריים הקשורים במחקר זה: תיירות, תקשורת וטרור, מהווים תחום רחב כשלעצמו, ואין במאמר ניסיון או אפשרות להקיף את התיאוריה ואת המחקר בתחומים אלה. במקום זאת, נתמקד בניתוח שיח ובניתוח סמינטי רב-מימדי (מולטי מודאלי) של מספר כתבות אזהרה אופייניות, ונסה להתבונן במכלול ההיבטים התיירותיים, הפוליטיים והקולקטיביים שהן מעוררות. המסגרת התיאורטית של המאמר נשענת על התפתחויות מושגיות על אודות הקשר בין מערכת התיירות ומערכת התקשורת, במה שמכונה "המפנה התקשורתי" בחקר התיירות ו"המפנה המרחבי" בחקר התקשורת. מפנים אלה מהווים התפתחויות תיאורטיות הדדיות, שחקירתן בהקשר של אזהרות המסע לסיני פורה במיוחד, שכן יש ביכולתה להראות את אופני ייצוג המרחב התיירותי בתוך ובאמצעות המרחב התקשורתי. נטען כי הכתבות מציעות מיוג מרתק של ייצוגים תיירותיים ותקשורתיים ושל מרחבים תקשורתיים-תיירותיים משולבים, שניתוחם מאיר הן את שיח התיירות המקומי, והן שיח רחב יותר המבנה זהויות קולקטיביות בהקשר הישראלי.

הרעיון כי תעשיית התיירות ותעשיית התקשורת מציעות מרחבי צריכה ממוסחרים, אם כי בצורות שונות (ומשלימות), זכה לפיתוח תיאורטי מרשים בעשור האחרון. מדובר, למעשה, בעלייתו של שדה מחקר בינתחומי חדש, שטענתו המרכזית היא כי ההבחנה המסורתית, בעלת האופי הדיכוטומי, בין התקשורת כמספקת ייצוגים (המעודדים דמיון ופנטזיה), לבין התיירות כמספקת מרחבים ואתרים

ממשיים הממלאים אחר הצורך שיוצרת התקשורת מיטשטשת. זאת, נוכח ההכרה בדמיון המצוי בין תהליכים אלה, הנשענים על **מרכזיות של החוויה החזותית והחוויה המרחבית** ("ממשית" או "מדומינת") בתקופה המודרנית המאוחרת. שדה מחקר זה מציע מפגש בין חקר התיירות ותחומים במחקר הגאוגרפי מכאן, ובין תהליכי תקשורת מכאן, תוך התבססות על "המפנה המרחבי" בלימודי תקשורת (Falkheimer and Jansson 2006), או לחילופין, על "גאוגרפיות וירטואליות" (Crang, Crang and May 1999). אם כן, שדה מחקר זה אינו מבטא צירוף פשוט של תחומי התקשורת והתיירות (והגאוגרפיה), אלא הכרה מהותית בהיבטים המתווכחים והמתקשרים של מקומות ושל אתרים, ובעובדה כי התקשורת עצמה הנה מרחבית (spatial) ורב-מימדים ואופניויות (multimodal). כדוגמה, נציע בהמשך את מרחב עמוד העיתון עצמו (אינטרנטי או מודפס), כמרחב חזותי, מילולי ומדומיני. לאור התפתחויות אלה אנו מבינים כי המבט של תייר השוהה באתר נופש אינו "אובייקטיבי" או "אמיתי", אלא הוא תוצר של הבניות מוסדיות והיסטוריות; ולחילופין, צרכני התקשורת הצופים בסרט טלוויזיה בסלון ביתם או מעלעלים בתמונות במגזין תיירות גם הם "תיירים" החווים חוויה מרחבית וחזותית. תוך שהם מביטים ואף "נעים" ו"משוטטים" בתוך ובין מרחבים, נופים ומראות (Crouch, Jackson and Thompson 2005; Jansson 2002; Lagerkvist 2008; Lengkeek 2001; Lübbren and Crouch 2006; Rojek, Shaw and Veal 2003).³ זאת ועוד, התנועה אל ובתוך מרחבים תיירותיים, כמו-גם החלימה בהקיץ עליהם הן רבות משמעות גם משום שהמרחבים והתנועות מעצבים זהויות קולקטיביות שונות, ביניהן זהויות לאומיות,

3 וכן גיליון מיוחד של *Tourism, Culture and Communications* (2005), אשר הוקדש לתיירות ומדיה במאה ה-21, וכן *International Journal of Consumer Studies* (2007), אשר הוקדש להיבטים הייחודיים של צריכה בתיירות.

מעמדיות, מגדריות ועוד (Edensor 1998, 2001; Morgan and Pritchard 1998).

צלע מרכזית נוספת בניתוח מתייחסת לשדה המחקר הבוחן את היחסים בין תקשורת לטרור, ובעיקר לאופן בו התקשורת נוטה לדווח על אירועי טרור. שדה זה, הכולל מחקרים בתחומי התקשורת, מדעי המדינה, ולימודי שיח, התרחב בעשור האחרון בצורה משמעותית בשל פיגועי המגדלים בניו-יורק ב-2001 (ה-9/11), אשר היפנו תשומת לב רבה לתפקידה של התקשורת בסיקור פיגועים (בעיקר על רקע של פונדמנטליזם אסלאמי), ולערכים ולתפיסות המנחות את התקשורת בעת יצירה של דימויים חזותיים וטקסטואליים של המפגעים ושל הקורבנות (Ferrari 2007; Sanz- Bulley 2008; Sabido 2009; Silberstein 2002).

העובדה הבסיסית הנוגעת למחקר זה היא כי אירועי טרור זוכים לסיקור תקשורתי נרחב במיוחד. מדובר בהיבט כמותי (נפח הייצוג של פיגועי טרור), הנוגע בעיקר במהדורות ובמסופים חדשותיים בתקשורת המודפסת והמשודרת. הדוגמה השכיחה המשמשת להמחשת חוסר האיזון בסיקור הינה ההשוואה בין מספרי ההרוגים במחלות ו/או בתאונות וזכים למספרי ההרוגים בפיגועי טרור בתקופה ובחברה נתונת, וליחס הייצוג וההתייחסות כלפיהם בתקשורת.

לתקשורת אמצעים ייחודיים המשמשים להגברת הסיקור של אירועי טרור, ובראש ובראשונה מרתונים של אסונות (disaster marathons) (Blondheim and Liebes 2002; Liebes 1998). הטענה אותה מעלים חוקרי תקשורת בהקשר זה, היא כי תעשיית התקשורת מראה מעין "חיבה" לאירועי טרור (ולמלחמות בכלל), ובאופן פרדוכסלי מזהה מלחמה עם חדשות, ושלוש עם היעדר חדשות, כפי שעולה מכותרת מאמרם של Katz and Liebes (2007): "No more peace!"

לעיל, והיא נובעת מהתמקדותה של התקשורת בסיקור אירועים בעלי מימד חזותי בולט וזריז, כמו גם באירועים בעלי עלילה פשוטה שניתן להעציםם לכלל דרמה חברתית.

לבסוף, אף שמאמר זה אינו בוחן באופן ישיר את היחסים בין טרור לתיירות, או את ההשלכות (אפשריות או נצפות) שיש לדיווחים תקשורתיים על אירועי טרור על תיירות, ראוי לגעת בקצרה בתחום זה. ראשית, יש לציין כי המחקר הבוחן את השפעות הטרור על תיירות מצביע על הגידול המשמעותי שחל בהתקפות טרור על אתרי תיירות ועל תיירים, ועל העובדה כי קשר זה אינו מקרי כלל וכלל: הטרור מהווה גורם קבוע המשפיע על עולם התיירות. שנית, נציין כי היחסים בין טרור לתיירות **מתווכים על ידי התקשורת**, המהווה למעשה שחקן פעיל במגרש זה. במילים אחרות, לא ניתן לנתק את ההשפעות של הטרור מן ההשפעות של התקשורת ולאופן בו היא מדווחת על טרור (ראה לעיל), שכן רוב התיירים לומדים על יעדי התיירות ועל מידת אי-הביטחון בהם דרך התקשורת. כאמור, התקשורת מגבירה ומהדהדת באופן כללי פיגועי טרור, ובמיוחד כאשר אלה מתרחשים ב"בטן הרכה" של חברות שפע: תיירים ואתרי תיירות.

מחקרים על היקף הקשר בין טרור ותיירות בוחנים את ההשפעות וההשלכות שיש להתקפות טרור על תיירות על היעדים, על היקף הביקורים ביעדים, על ההעדפות, הנטיות והתוכניות של תיירים לקראת חופשותיהם, על תפיסת הסיכון בקרב התיירים ועל עמידות חששותיהם, ועל האופן בו מגוון מימדים (תדירות ההתקפות, קטלניותן ועוד) משפיעים על המוטיבציה והדרישות של התיירים (Pizam and Smith 2000; Sonmez, Apostolopoulos and Tarlow 1999). אף כי לטרור המכוון נגד תיירים אפיונים ייחודיים, הספרות בתחום התיירות בוחנת אותו לעתים במסגרת מערך רחב ומורכב יתר של

בשל ריבוי הפיגועים בישראל, הלך וגוצר במחקר התקשורת הישראלית גוף ידע העוסק באופן בו התקשורת (ובעיקר הטלוויזיה) מדווחת על אירועי טרור, במרתונים וב"שידורים הפתוחים" המוקדשים לאירועים אלה, כמו גם בהשלכות של כיסוי כזה, כגון הרוטיוניזציה של הטרור בישראל (וימן 1997; Liebes and Kampf 2007; Tuchman 1973), והניצול שעושה התקשורת בדרמה העולה מאירועי טרור למיצוב מקומה כמוסד בעל השפעה משמעותית ("הרשות הרביעית").

בעוד שהטענות לעיל, באשר לתקשורת העולמית והמקומית, נגעו בנפח הסיקור של הטרור (נפח הייצוגים המילוליים והחזותיים), ענף אחר בתחום חקר התקשורת בוחן את **העמדות** המפורשות והמובלעות אותן נוקטת התקשורת ביחס לפיגועי טרור, אשר במידה מסוימת גם מסבירות את הנפח הרב המוקדש לסיקורם. המחקרים מראים כי גם בארצות דמוקרטיות אחרות, בהן התקשורת עצמאית וביקורתית באופן יחסי, היא "מתגייסת" בעת פיגועי טרור לצד השלטון, תוך שהיא נוקטת עמדות פטרויטיות. עמדות אלה יוצרות הנגדה בין ה"אחר", המוצג כזר, מאיים ומסוכן ("הם"), לבין ה"אנחנו", ומכוננות כך זהות קולקטיבית (גם כאשר הטרוריסטים הנם אזרחיה של המדינה בה בוצעו הפיגועים דאה: Sanz-Sabido 2009). טענת חוקרי התקשורת הינה כי עמדות פטרויטיות וקולקטיביסטיות באות על חשבון גישה עניינית ואינפורמטיבית, הבוחנת בצורה רגישה ומורכבת את המניעים כמו גם את ההשלכות של אירועי טרור. זאת ועוד, "אירועי מדיה" (media events) הקשורים בפיגועים, מבטאים העצמה ודרמטיזציה של אסונות ואירועי טרור, ואלה מכסים על המתח הקיים בין סיקור תקשורת-חדשותי יומיומי, ובין אירועים יוצאי דופן (Liebes and Kampf 2007). ההעצמה והדרמטיזציה מתאפשרות לאור ההיבט החזותי הבולט הקשור בפיגועי טרור, המשאירים חותם סביבתי ניכר של הרס וכאוס. בנקודה זו נגענו

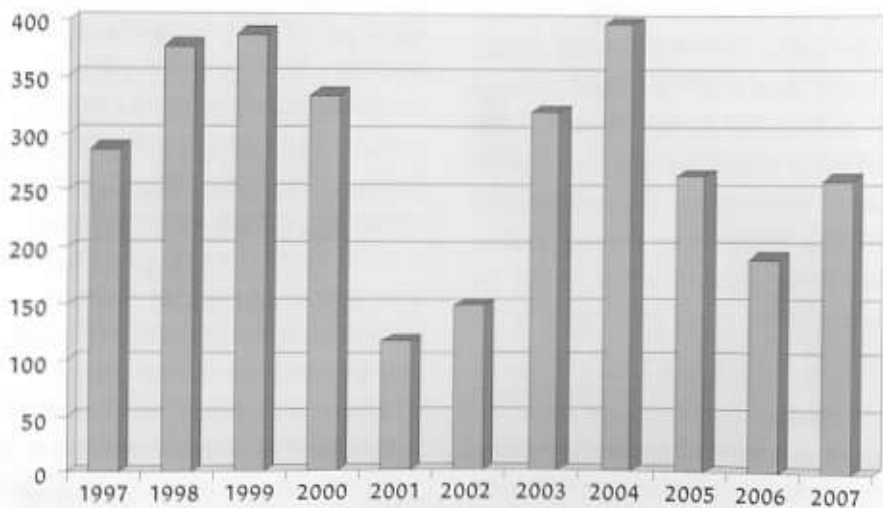
איומים, סכנות וסיכונים (ביניהם אסונות טבע, מגפות, פשיעה, וכד'), המשפיעים לרעה על הפעילות התיירותית והמאיימים לא רק על התיירים, אלא גם על המבנה ועל הפעולה של המערכת התיירותית (Pizam and Mansfeld 1996).

בהקשר הספציפי של אירועי טרור בסיני, ניתן להיווכח כי לפיגועים (וכן לאינתיפאדת אל-אקצה) היתה השפעה שלילית משמעותית, ישירה ומיידית על מספר הישראלים אשר בחרו לבקר באתרי סיני בחופשותיהם (איור 1). רישום התיירים הישראלים העוברים במעבר הגבול בטאבה, מעיד על ירידות דרמטיות במספרי המבקרים לאחר אירועי טרור. ירידות אלה בולטות לנוכח מגמה כללית של עלייה מתמשכת - לכל אורך שנות התשעים ולמעשה גם בעשור הראשון של האלף השני. כאמור, בשל התיווך של גורמי תקשורת מקומיים ובינלאומיים, קשה לסרטט קו סיבתי פשוט בין חומרתם ותכיפותם של הפיגועים לבין המגמות העולות בעקבותיהם, אולם האיור מעיד הן על הירידות הדרמטיות והן על דפוסי התאוששות עקביים במספר המבקרים הישראלים בסיני.

מחקרים שראו אור לאחרונה, ניסו לעמוד על המניעים והשיקולים אשר הביאו ישראלים לבקר בסיני בשנים האחרונות, וזאת למרות ההתרעות (Uriely, Maoz and Reichel 2007, 2009). אף כי איננו בוחנים שיקולים אלה במאמר הנוכחי, מעניין להיווכח כי חלק מן הטענות והמתחים העולים במחקרים אלה משתקפים גם בניחות כתבות האזהרה להלן, כמו גם בתגובות הגולשים לכתבות המפרסמות אזהרות מסע בעיתונות המקוונת.

סיני כמקרה בוחן

מקרה הבוחן שישמש אותנו במאמר זה מורכב בעיקרו מכתבות המדווחות על התרעות באתרי תיירות ונפוש בחצי האי סיני. תיירות ישראלית לסיני מהווה מקרה בוחן מעניין במיוחד לאור מורכבותו התרבותית של חצי האי כאתר תיירות ונופש ישראלי. חצי האי המצרי כולל מרחבים טעונים ועשירים במשמעויות סמליות בדמיון המרחבי הישראלי, והותו כאתר מהווה מארג של אסוציאציות תרבותיות המתקיימות זו בצד זו בתודעה הישראלית: סיני כורח יחדיו את ההיבט המיתי-דתי כמחוז המסע המכוון של בני ישראל

איור 1: מבקרים ישראלים בסיני (במאות אלפים) על פי נתוני הל"ם וביקורת הגבולות

כעם, ואת ההיסטוריה שלו כאתר לחימה, כיבוש ונסיגה כפולה (מלחמת קדש ב-1956, ולאחר מכן שהות הישראלית בין השנים 1968-1982). הקרבה הגאוגרפית, הרצף הטריטוריאלי, וכן סידורי מעברי הגבול (הכוללים אפשרות כניסה לסיני לישראלים ללא צורך באשרה), מוסיפים גם הם ומסכנים את תחושת הקשר בין מרחב זה למרחביה הריבוניים של ישראל (Noy 2007a; Noy and Cohen 2005; Urieli, Maoz and Reichel 2009).

רקע ומתודולוגיה

מחקר זה מבוסס על ניתוח חומרים תקשורתיים מגוונים, תוך התמקדות בכתבות אזהרה שהתפרסמו בעיתונים הישראליים הנפוצים "ידיעות אחרונות" ו"מעריב", במהדורות המודפסות והדיגיטליות בין השנים 1998-2009. קורפוס המחקר כלל 30 כתבות בעיתונות המודפסת (20 כתבות ב"ידיעות אחרונות", 10 ב"מעריב") ו-45 כתבות מקוונות שהתפרסמו באתרים שונים, ביניהם Ynet (20), (5) NRG, (2) Lametayel, (1) ערב באילת (1) ואתרים נוספים. חומרי המחקר כוללים גם שלוש כתבות וידיאו (אשר ליוו כתבות באינטרנט), וכן כתבות וסקירות תקשורתיות הנוגעות לתיירות לסיני שלא במסגרת כתבות האזהרה החדשותיות. זאת, מתוך מטרה להבין את ההקשר של כתבות האזהרה במסגרת התייחסות הרחבה יותר של התקשורת הישראלית לתיירות בסיני. כתבות אלה כללו התייחסויות ציבוריות לכתבות אזהרה ולשיח התיירות לסיני, אשר עלו בתגובות הרבות להן וכן הכתבות (טוקבקים), ובהתייחסויות לנושא זה בבלוגים, באמרים פובליציסטיים ובאתרי דעה. רוב הכתבות שמצאנו התפרסמו בסמוך לחופשות החגים (בעיקר סוכות ופסח). התייחסות למועדים אלה מצאנו הן בכותרות הכתבות והן בתגובות הנפשים לאזהרות.

ניתוח הכתבות נעשה בכלי ניתוח המשמשים בחקר התקשורת הדיגיטלית והמודפסת, ובעיקר בניתוחי תוכן רב-מימדיים (Multimodal Analysis).

המשלבים ניתוח שיח מילולי וחזותי. לאחרונה, עם ההכרה בקשר המהותי בין תיירות ובין תקשורת כמערכות ייצוג, ובאופיין הרב-מימדי, נעשה שימוש מורה בנישות אלה בחקר התיירות (Jaworski and Pritchard 2005; Jaworski, Ylance-McEwen, Thurlow and Lawson 2003; Noy 2006). כמו כן ערכנו ניתוחי שיח, אשר התרכזו בניתוח תכנים ומבנים של כתבות בעיתונות הכתובה והמקוונת, ניתוח של הדימויים החזותיים המלווים את הכתבות (צילומי עיתונות וצילומי חובבים), תגובות קוראים ועוד - כל זאת במסגרת המשגת דף העיתון כמרחב מילולי-חזותי מלוכד (נייגר וכהן 2006; Kress 2009).

גישות אלה נהוגות בחקר התקשורת והן משלבות ניתוח חומרים חזותיים לא רק ביחס לדימויים חזותיים מפורשים (תמונות), אלא גם במרחבי הייצוג של האות, המילה והכותרת על פני מרחב עמוד העיתון. זאת ועוד, גישות אלה בוחנות את היחסים בין החומרים החזותיים המובחנים ובין התיאורים המילוליים. נקודה זו משמעותית, שכן קיימת סתירה מובנית בין אופיים של הדימויים החזותיים לבין התוכן המילולי של הכתבות. היחסים בין תמונה למילה בהקשר זה מעלים את הדמיון המעניין בין חזויותו של הקורא בעיתון לחזויות התייר המשוטט בין מרחבים מגוונים הנאבקים ביניהם על תשומת ליבו ומומינים אותו לחצות את גבולותיהם (הכותרות, המסגרות), "להתהלך" בנתיבי הקריאה (reading paths) שלהם ולבוא "לבקר" בהם (Kress and Van Leeuwen 1998; Moen 1995).

בניתוח תכני הידיעות יישמנו מדדים שונים הנהוגים בחקר השיח העיתונאי. התמקדנו במדדים ככגון: ניסוח הכותרות ומשמעותן (דור 2001); דרכי מסירת הדיבור המתייחסות לאופן שבו נמסרת אזהרת המסע, אם בציטוט ישיר ועם בנרסאות שונות של דווח עקיף (ויצמן תשנ"ח; ניר ורועה

תשנ"ג); השימוש במלים טעונות רגש (בלום-קולקה וניר 1981) ועוד. תחום מחקר נוסף שעליו התבססנו הוא התחום העוסק בזהויות המגוונות של העיתונאי כמספר, כאזרח וכאיש מקצוע (Matheson 2003; Zelizer 1993).

כתבות האזהרה: היבטים תקשורתיים ותיירותיים

את ניתוח הכתבות ואופני הייצוג של מרחבי התיירות בסיני נציג תוך התמקדות בשני נושאים מרכזיים אשר עלו מן הניתוח, ואשר תורמים למורכבות התוכן של הכתבות ולאמביוולנטיות של המסר אותן הן מבקשות להציג: א. הפערים המשמעותיים בין המסר המילולי ובין המסר החזותי (התצלומים), ועמדת העיתון כלפי אזהרת המסע העולה מדפוס הייצוג הכפול הזה. ב. סתירות בדרכי הדיווח מנקודת מבטו של העיתונאי/תיה בחלק זה נראה ונדגים כיצד הדיון התיאורטי על אודות הייצוגים המילוליים, החזותיים והמרחביים של התיירות מתבטא בצורה אמפירית במדיום התקשורתי - כתבות עיתונאיות - אותו בחרנו לנתח.

1. בין המילולי והחזותי: מסרים סותרים

הנקודה הראשונה נוגעת בזיקה העולה בין הטקסטים (המימד המילולי) ובין הדימויים החזותיים מהם מורכבות כתבות האזהרה שבחנו. נקודה זו נובעת מכך שביותר מ-95% מהכתבות מצויים צילומי אילוסטרציה של אתרי נופש מוכרים בסיני. עניין זה אינו כמותי בלבד, וניתן לומר כי כתבות האזהרה הן סוגה עיתונאית המורכבת ומוגדרת על ידי תצריפים של ייצוגים חזותיים-מילוליים. בדומה לפרסומות וחומרי שיווק אחרים מתחום התיירות, מהם ניכטים מראות אופייניים לאתרי תיירות, עושות גם כתבות האזהרה שימוש קבוע ושיטתי בדימויים חזותיים נעימים לעין ופסטורליים מעולם התיירות. השאלה המתבקשת היא, אם כן, מהם המסרים המועברים בצורה

מילולית ומהם המסרים המועברים בצורה חזותית, ומה היחסים בין מערכות אלה של ייצוג של אתרי תיירות מסוכנים אלה?

רוב הצילומים המופיעים בכתבות האזהרה דומים בתכנם החזותי לדוגמה המופיעה באיור 2. צילומים אלה מתארים בצורה טיפוסית דימוי חזותי-איקוני מוכר, הממקם את משמעותה של הכתבה בעולם התוכן התיירותי. בצילומים אלה נראות חושות עשויות מקש, המצויות על חוף יפהפה לצד ים סוף. המדובר הן בתצלומים הלקוחים ממאגרי צילומים תקשורתיים ממוסדים, והן (בחלק קטן של המקרים) מצילומים בהם צולמו ישראלים בסיני במיוחד לצרכי הכתבה. אולם גם במקרה זה, המכונה בתקשורת "דיווח ישיר", מדובר על דימויים צפויים ומוכרים, שאפשר לראותם כאילוסטרציה – גם אם צולמו בזמן ובמקום האוטנטיים. במילים אחרות, את כתבות האזהרה מלווים צילומים הלקוחים ממאגר תצלומים של מרחבים תיירותיים אטרקטיביים המכוונים מראש למסירתם של דימויים שגותיים: נופשים ישראלים על החוף. באופן משמעותי, המסר קשור לא רק במה שיש בצילום אלא גם במה שאין בו: מה שנעדר בכל הדימויים החזותיים הוא ביטוי

של האיום המתואר בכתבה (בחלק המילולי). כך, בצורה פרדוקסלית, משותר דימוי תיירותי "נקי" וקוסם – וזאת במסגרת כתבות המזהירות בצורה מפורשת מפני יציאה לנופש באתר המצולם.

דבר זה נכון גם כאשר מופיעים בתצלומים סימנים שעשויים היו להצביע על איום אפשרי על ביטחון הנופשים, הגבלת תנועה או סממנים של "ארץ אויב", כגון מעברי גבול, שלטים בערבית וכדומה. אולם כאשר אלה מופיעים כצילומים הם נטולי מטען רגשי כלשהו והרגש האפשרי הקשור בהם הנו הד הגעגוע. תופעה כזאת ניתן לראות בהקשר המסחרי בטקסטים הפרסומיים של חברות נסיעות, וכך מהדהדים תצלומי העיתונות ז'אנר אסקפיסטי-לכלכלי מובהק המסייע בהקהית האיום והחשש שמציע הטקסט הכתוב.

משום שהצילומים הם סמליים, ברובם מופיעים אנשים שאינם מזוהים בשמם אלא בכך שהם "נופשים משלנו". כך מוצגים במרחבים המתווכים על ידי כתבות האזהרה דמויות שהן אנונימיות ובעלות זהות בו בזמן: ברמה האינדיווידואלית (שמית) – הן אנונימיות, אולם ברמה המגדירה אותם כמשתתפים בעיסוק התיירותי – הן מזוהות

איור 2: "ישראלים על החוף בנואיבה" (מקור: ידיעות אחרונות, 9.9.2004, צילום: אביגיל עוזי)

כ"תיירים ישראלים". בעזרת דמויות אלה ודימויים של מרחבי חוף סיני מוצג סימול ממוסחר של התמונות אדם עם הטבע ומינימליזם "נקי" (ים, חוף, חושה, אדם מגבו על חוף הים, ערסל דיק וכדומה). שוב, זהו דימוי ארכיטיפי של תיירות מודרנית, ללא צל של איום או סכנה.

אם נציב זה בצד זה מספר תצלומים כאלה, נמצא עצמנו באתר-נוף מופשט של "תשוקה תיירותית" (Rojek and Urry 1997). תצלומים כאלה, שאינם מסמנים אתר ממשי, אינם משמשים בסופו של דבר גם בדגם של בריחה, הרפתקה, איום פוטנציאלי או כל תשוקה או יצר אחר משתי סיבות: ההופעה השחוקה (ועל כן חשודה כבלתי אמינה) נתפסת כמטבע פרסומי, והתצלומים מוכרים מהופעתם השגורה בצילומי חובבים כ"עוד צילום מסיני" (דרך נוספת להפוך את האיש לנחלת הרבים, ובכך לבטל את הערך שאנו נוטים ליחס למערכת הרגשית הייחודית לכל פרט).

כך מתאפשרות שתי פרשנויות בו-זמנית: סיני, בייצוגו החזותי, הוא מופשט ר"כללי" ולכן קשה לטעון אותו במשמעויות ממשיות של אימה או, לחילופין, של הנאה אישית, אינטימית, שהאיום עליה עשוי לזעזע באמת; והשנייה – אתרי תיירות הם מוצר שאמור לספק הנאה, הם נושאים עימם איכות דו-מימדית של כרזה, ודימויהם החזותיים השגורים מוצעים כהבטחה ארוזה היטב, שהנופש משתדל להאמין בה כדי להשתכנע שתמורת כספו זכה לחוויה ערכית. לבסוף, צילומים כאלה אמורים לעורר בכל צופה את ה"סיני שלו", או הדים לזיכרון אישי, ולכן הם משמשים כ"מבטלי-איום" כפולים. צילומי העיתונות, המצומצמים כך לתפקוד אילוטרטיבי המטשטש את המשמעות הכפולה של האתר המצולם, מציעים כאן דרך להעלמת סוגיות פוליטיות וחברתיות בעודם פועלים במרחב האחראי של העיתונות (ראה דיון במאמר של Lucaites and Hariman 2001). כאן

אפשר להצביע על השקה בין מערכות התקשורת והתיירות: תצלום סמלי המביע פולחן של נופש הגובר על כוחה של האזהרה הכתובה, שאף היא מוצעת בנוסח שבלוני המעקר אותה מכותה (כפי שנראה מיד). עמדת התקשורת (השואפת להשיב את מצב העניינים לנורמליה עניינית) תואמת כך את האינטרסים הכלכליים של המערכת התיירותית.

2. עמדת העיתונאי והעיתון כלפי אזהרות המסע וביטוייה במרחב הכתבות

עמדות העיתונאים הן מרכיב יסודי ביצירת מסגרת המשמעות של הדיווח העיתונאי. עמדות אלה מתבטאות בדרכי הדיווח על אזהרת המסע בשלוש דרכים מרכזיות, המייצגות רמות עולות של הטלת ספק, הנקודה המעניינת היא כי הרמות השונות של הטלת הספק, אותן נדגים להלן, מעצבות "גאוגרפיות וירטואליות" תקשורתיות (Cragg, Cragg and May 1999). זאת משום שעמדות העיתונאים מתבטאות בעיצוב ובניצול שונה של אפשרויות מרחב העיתון, המהווה ביטוי חזותי (סמיוטי) של עמדות אלה. בעת הכנת כתבה פועלים העיתונאי ועורך העיתון לתיעול ולעיצוב המבט התיורי של הקורא (Urry 1990), המטייל בין תמונות העיתון (Van Leeuwen 2001): לקורא מבט תיורי מורכב הכולל תמונות תיירותיות וכן חוויה ויזואלית של דפדוף במרחבו ותיור וזיהוי של תמונות מסוגים שונים (פרסומות, חדשות וכו'). בכתבות האזהרה ניתן להבחין בשלוש רמות של הטלת ספק העומדות ביחס הפוך למידת החומרה המקושרת לאזהרת המסע, ואלו הן: א. מסירה ישירה של האזהרה. ב. הצגת התנגדות לאזהרה בתוך הכתבה באמצעות השמעת קולם של גופים אחרים ותצלומים מתעמתים. ג. התייחסות אירונית לגלגית לאזהרה תוך כדי מסירתה.

נקדים ונציין כי העמדה של העיתונאי ושל מערכת העיתון באה לביטוי כבר במיקומן של כתבות האזהרה בתוך העיתון. העובדה היא כי כל כתבות

האזהרה שבחנו התפרסמו בעמודים הפנימיים של העיתון המודפס, וברוב המקרים מדובר בכתבה אחת מבין מספר כתבות שהתפרסמו בעמוד הנתון. כך שאם לשפוט מבחינת המיקום והבולטות שהוענקה לכתבות אלה, הן נתפסות ומוגשות כבעלות חשיבות משנית בהיררכיית סדר היום החדשותי שמציבים העיתונים. זאת, בניגוד מסויים למסר המילולי הישיר שלהן.

נקודה נוספת היא כי בכל הכתבות נמצא מבנה רטורי אחיד וקבוע, לפיו הכתבות פותחות ב"חדשות הקשות", היינו בנוסח האזהרה המאיים, הלוכד את תשומת לב הקוראים ונצרב בתודעתם, ומסיימות בתיאור פסטורלי ("רך") של תגובות הנופשים באתר. מבנה זה, שהוא אופייני לסוג שיח אירוני דווקא (Booth 1974), מעמת את המושא הראשוני של הדיון (האזהרה החמורה) עם היפוכו, במטרה להביע ביקורת. האפקט של מבנה אירוני זה משרת הן את הכוונות הפוליטיות של המערכת התקשורתית והן את המאוויים הכלכליים של מערכת התיירות.

א. דרגת חומרה ראשונה: מסירה ישירה של האזהרה

דוגמה 1: "אזהרת מסע: איום מידי של חטיפת ישראלים מסיני".⁶

דוגמה 2: אזהרת מסע חמורה (איור 3).

באופן טיפוסי, אזהרות המסע נמסרות בכתבות באופן סתמי או מובאת בגוף שלישי מפי המקור כציטוט, שנועד להצביע על אמינות המקור בדיווח עיתונאי (בלום-קולקה וניר 1981). נוסח המסירה ישיר, לשונו מוסדית והנוסח השגור שב ונשנה בכל פעם שמצטטים את מטה ללוחמה בטרור או גופים דומים. כך מונח במרחב הכתבה הקול הממסדי. כזכור, מול לשון האזהרה החריפה והישירה, מוצע תצלום הנושא עימו קונוטציות פסטורליות-

תיירותיות, ובכך מתקשרת דרגת החומרה הגבוהה של הטקסט עם צילום המוצע כהתרסה ישירה. מרחב הכתבה מצטייר כזירת התגוששות בין שני ייצוגים שווי מעמד של אתר אחד. מנקודת מבט תפקודית, העיתונות מלאה כאן את תפקידה המוסדי כערוץ המתווך בין השלטון לבין האזרחים, ויציאה ידי חובתה החדשותית. אך בחירת הדימוי החזותי הנלווה לאזהרה, שהיא בחירה של גורמי תקשורת ולא גורמי המטה ללוחמה בטרור, זוכה לבלוטת בעת שקוראים את העמוד, ומוסיפה מן מתעמת לטקסט של האזהרה. צירוף זה של עמדות מנוגדות יוצר גאוגרפיה וירטואלית תקשורתית-תיירותית מעורבת (היברידית) הכוללת סתירה: מצד אחד, האזהרה נמסרת כלשונה וכך היא "פורצת" לתוך מרחב התקשורת ו"חודרת" לתוכו בניסוחה הממסדי; מצד שני נמסרת תמונה המציעה גאוגרפיה אחרת: מפתה, שלמה ומשרת שלווה.

ב. דרגת חומרה שנייה: הצגת התנגדות לאזהרה בתוך הטקסט באמצעות השמעת קולם של גופים אחרים (רב-קוליות)

דוגמה 3 (איור 4): "מקורקים בפסח".⁷

דרגת החומרה השנייה של ההיבט המילולי של האזהרות היא תוצאה של שילוב מספר "קולות" או נקודת מבט בטקסט של הכתבה המדווחת על האזהרה. בדוגמה לעיל, האסטרטגיה בה העיתונאים נוקטים היא יצירת מארג רב-קולי של עמדות - הן בכתב והן באמצעות התצלומים. כבר מן הכותרת ("מקורקים בפסח") ניתן להתרשם כי יש קונוטציות של ענישה, שנולויות אליהן תחושה של אי-צדק בהקשרים המוכרים לקוראים הישראלים: צבא, בית ספר, ילדים בבית ועוד. קונוטציות אלה מזכירות את המשגה של גרהם דן אודות "תיירים כילדים", והעובדה כי השיח העיתונאי-חדשותי חוזר למעשה על דפוס זה המוכר מן הפרסומים המסחריים-תיירותיים (Dann 1996), כך מציעה

המטה ללוחמה בטרור החריף היום (ב') את אזהרת המסע החמורה ממילא לנטיעה לחצי האי סיני, וקורא לכל הישראלים הנפשים או מבקרים במקום לשוב לישראל במהירות האפשרית. במטה הדגישו כי מדובר באיום קונקרטי חמור מאד. "אימי הטרור בסיני הולכים ומחריפים, וכעת מעל לכולם נחשף איום קונקרטי מידי וחמור של חטיפת ישראלים מחופי סיני והברחתם לרצועת עזה", נכתב בהודעת המטה.

ישראל בסיני, צילום ארכיון אלי דסה

"מעורבות חיזבאללה בפעולת טרור זאת מגבירה את חומרתה", מדגישים במטה ללוחמה בטרור. "מזה זמן רב מתקיימים סיכונים ממשיים לביטחונם של מטיילים ישראלים המבקרים במצרים כולה. רמת האיום קונקרטי וגבוהה מאד".

המטה ביחד עם המועצה לביטחון לאומי ממליצים בכל תוקף לכל ישראלי לצאת מסיני מיד וללא שהות, להימנע מכל ביקור במצרים

ולצאת מהמדינה לאלתר. במטה מבהירים שאזהרת המסע היא המלצה בלבד וכי כל החלטה לטייל באזור היא על אחריות הבלעדית של כל אזרח.

איור 3: דרגת חומרה ראשונה (מקור: מעריב 15.9.2008, צילום: אלי דסה)

איור 4: "מקורקים בפסח" (מקור: ידיעות אחרונות 21.3.2004, צילום: אביגיל עוזי)

התרעות טרור לחגים: סיני עדיין בראש הרשימה

מאת ברנד

המטה ללוחמה בטרור מזהיר כי לגבי קניה קיים "איום טרור קונקרטי בסיני"; בנגלדש וניגריה "איום פוטנציאלי מתמשך"

ישראלית בסיני. האיום בחצי האי מוגדר "קונקרטי וחמור במיוחד"

תצלום בארכיון: ירון קמינסקי

כמדי שנה, המטה ללוחמה בטרור בלשכת ראש הממשלה פירסם אתמול (ראשון) לקראת החגים רשימה מעודכנת של איומי הטרור נגד ישראל ברחבי העולם. בראש רשימת אזהרות המסע ממשיכה לעמוד מצרים, בדגש על חצי האי סיני, שהאיום בו מוגדר כ"קונקרטי וחמור במיוחד". כמו כן מתרע המטה ללוחמה בטרור מפני איום חמור לחטיפת ישראלים על-ידי חיזבאללה ברחבי העולם.

המטה ממליץ לישראל להמנע מכל ביקור שהוא בסיני ומי שכבר נמצא שם, לעזוב את האזור לאלתר. בהודעת

המטה סומנו כבשגרה כל מדינות ערב וכן איראן, פקיסטאן, אפגניסטן, אינדונזיה ומלזיה כיעדים שבהם קיים "איום טרור גבוה מאוד".

איור 5: "סיני עדיין בראש הרשימה" (מקור: האגף 6.8.2007, צילום: ירון קמינסקי)

קורצת לקוראי העיתון, ומהווה חלק מהמערכת של התיירות שהיא משחקית ומרפרפת ומבוססת על אשליית ריחוק ומני ממוסדות של כוח וסמכות (לכאורה, שכן התיירות עצמה מהווה מוסד מסוג זה).

כאמור, הציטוטים הישירים בכתבות אלה שכיחים (כמו גם בכתבות רבות המדווחות מפייהם של גורמים ואנשים, שדבריהם מובאים בצורה ישירה), ומטרם הראשונה היא ביסוס האמינות באמצעות אותנטיות (הדברים ממוסגרים במילים המבטאות בדיוק את הדברים אשר נאמרו במקור/על ידי המקור). ראוי להעיר כאן כי לשאלת האותנטיות תפקיד מרכזי ומכונן בתעשיית התיירות ובתרבותה. עבודותיהם של MacCannell (1976) ו-Wang (2000), ביססו את החיפוש אחר אותנטיות ואת ההבניה של סוגים שונים של אותנטיות, כאחד הנדבכים המרכזיים של תיירות מודרנית. מחקרים

רשימת אזהרות המסע... עורכי העיתונים יוצרים קישור אל אווירת החג, גם בעזרת רמיזה לראש השנה ולפזמונים המוכרים המושמעים ונבחרים בעונה זו, שבראשה - במקרה זה - אזהרת המסע לסיני. ההתרעות גם הן מתלכדות לרשימות המשתלבות עם המולת החגים. בהקשר זה, הציטוט הישיר ("קונקרטי וחמור במיוחד") אינו משמש דווקא להגברת האמינות, אלא כאמור לצורך הרחקה אירונית. התצלום משלים בצורה חזותית את הנימה האירונית המובעת בדרכי מסירת הדברים: ניתן להיווכח בכך שהציטוט של המטה ללוחמה בטרור (הלוט"ר) מופיע לא רק בכתורת הכתבה, אלא גם מתחת לתמונה הפסטורלית, וכך מודגשת ההנגדה ועמה המשמעות האירונית. ראוי להזכיר כי הומור אינו זר לתיירות, וכי לתיירים קל לזהות מצבים הומוריסטיים, וזאת משום שהתיירות עצמה כעין הפוגה בה מתחפשים, וכללי הרצינות היומיומיים והנורמות הנלוות מושהות. האירוניה בכתבה

כך, במבנה העומק של הקולות המתעמתים מופיעות שלוש פרדיגמות יסודיות המוכרות לקורא ומזמינות אותו להזדהות עם תוכנו: א. הממשלה וגופי הסמכות במדינה פוגעים בזכות האזרח לחיים (בורגניים) נורמליים; ב. הישראלים ידועים כדעתנים המיטיבים לפרש את המציאות בכוחות עצמם; ו-ג. כוחו של המרחב המדומיין לגבור על זה המציאותי.

דוגמא רווחת נוספת לרב-קוליות המופיעה בכתבות האזהרה והמטשטשת ולמעשה מנטרלת את האימה, קשורה במתח הנוצר בין כותרות במרחב הידיעה. כך למשל: "התרעה חמה בסיני"; "בישראל אין התרעות";⁸ בדוגמאות כמו זו ודומות לה, נוצרת סימטריה של ניגודים בין שני חלקי דף העיתון, וסימטריה זו מותירה לכאורה דיון פתוח שאת ההחלטות הנובעות ממנו יקבלו צרכני העיתון, שהנם גם התיירים הפוטנציאליים שעליהם מדובר בכתבה.

ג. התייחסות אירונית לאזהרה בתוך הכתבה

דוגמה 4 (איור 5): "התרעות טרור לחגים: סיני עדיין בראש הרשימה"⁹

בכתבה זו ניכרת אי-הלימה טיפוסית בין התצלום לבין הטקסט. אולם בנוסף, נראה כי הביקורת בסוג זה של האזהרה מתבטאת בשני אופני ערעור על סמכותה, הן בדיווח והן בסגנון: הראשון הוא ערעור על הדחיפות הייחודית, על מצב החירום המצדיק אזהרה כזאת, וזאת על ידי הגדרתה כ"עונתית"; "כמדי שנה ... לקראת החגים". כך נוצר קשר חגיגי, המעלה על דעת הקוראים סממנים אחרים הייחודיים לעונות חגים, ביניהם קניות לחג, מתנות שנותנות חברות לעובדיהן, ועוד. תוכן נוסף בעל היבט אירוני הוא זה של מצעדי פזמונים: "בראש

8 ידיעות אחרונות, 8.8.2004.

9 ברק רביה, האגף 6 באוגוסט 2007, <http://www.haaretz.co.il/hasite/spages/990082.html>

כתורת הכתבה מעין נזיפה במגבלות השירותיות של אזהרת המטה ללוחמה בטרור. זאת ועוד, בצד הכותרת האירונית מופיעה המובאה: "... במשרד החוץ זועמים על האזהרה: אין התרעות לפיגועים נגד ישראלים, זו סתם פאניקה לא מוצדקת". מובאה זו מבליטה את העימות בין משרדי הממשלה השונים (למעשה, בין משרדי הממשלה ובין משרד הה"מ וגופי הביטחון הכפופים לו), וממילא מערערת את תוקפה של האזהרה עליה מדווחת הכתבה. היא מוסיפה קול סמכותי המערער על סמכותיותו של הקול הביטחוני שמשמו נמסרה האזהרה. בצד הכותרת מטילת הספק (מצד העיתון) והידיעה המביעה ספקות נוספים (מצד משרדי הממשלה), מופיע - כמקובל - צילום טיפוסי המצהיר על חופשה נטולת איום, שמשמש כקול מתנגד נוסף.

בתוך המסגרת של הצילום, בצד השמאלי התחתון של כפולת העמודים, מופיעה הידיעה הבאה: "לא ממחדים 45 אלף ישראלים בדרך לסיני ואיסטנבול". הקול הזה, הרביעי המופיע בתוך כתבת אזהרה, הוא קולו של "הישראלי שמסתדר, שיודע טוב יותר". זהו אותו תייר ישראלי שלא וותר על החופשה האהובה שלו.

בדף העיתון הזה יש לקולות ולעמדות אותן הם מייצגים ביטויים חזותיים, ואלה הם מרחבים המתחרים ביניהם על עינו של הקורא. ההיררכיה של כותרות, כתבות, תמונות, אזהרות בנרשיים, ידיעות ממוסגרות (בעלות צבעים יחודיים) תובעת את תשומת הלב והעין. כך לא רק נשמע אלא גם נראה מבנה הקולות הסמכותיים המאכלסים את מרחב העיתון - ביניהם על הקוראים לבחור, להשוות ולשקלל. התנועה אל מרחבים תיירותיים, כמו גם החלימה בהקיץ עליהם, היא רבת משמעות גם משום שהמרחבים והתנועות מעצבים זהויות קולקטיביות שונות, ביניהן זהויות לאומיות, מעמדיות, מגדריות ועוד (Edensor 1998, 2001; Morgan and Pritchard 1998).

איור 6: "ישראלים בסיני" (מקור: מעין שריג, מעריב NRG 16.9.2008)

שמטילות ספק (חופים "אסורים") ולהרפתקה שמוזמנת לעיתונאית, שכנראה אינה חוששת כלל מ"האזהרה המפורשת".

כמו בדוגמאות הקודמות, גם באיור 6 מדובר בצילום אילוסטרציה, אך כזה שצולם במקום ממש, ואף נגזר מסרטון וידאו. כך שמדובר במעין חיקוי לצילום חובבים, שכפי שטענו, מציע את הדימוי השגרתי המצופה, מרוחק פעמיים מהקשר האימה.

כונגרייה אישית ו"חלום קולקטיבי" מול המציאות הפוליטית

"מגיל 17, מאז שאני בא לפה, תמיד היו התרעות וזה אף פעם לא הפחיד אותי", מצהיר אלון, שנופש בימים אלה בחופי סיני. לדבריו מצטרף שראל עוז, חברו לנסיעה, שמסביר: "זה מקום ממש קסום שאי אפשר לאבד אותו ולא להגיע לכאן רק בגלל ההתרעות".

הכתבה מייצגת רצף של קולות של נופשים ישראלים בסיני, המעניקים מימד של אמיתות וכך גם אמינות עיתונאית לכתבה. הן דברי הכתבה והן דברי הנופשים, בדומה לתצלומים, נשמעים כציטוט שאין חשיבות למקורו היחודי. גם כאן מדובר בנוסחאות ממוסחרות ומתוכות של חוויה **תיירותית** (Crouch, Jackson and Thompson)

שמטילות ספק (חופים "אסורים") ולהרפתקה שמוזמנת לעיתונאית, שכנראה אינה חוששת כלל מ"האזהרה המפורשת".

כמו בדוגמאות הקודמות, גם באיור 6 מדובר בצילום אילוסטרציה, אך כזה שצולם במקום ממש, ואף נגזר מסרטון וידאו. כך שמדובר במעין חיקוי לצילום חובבים, שכפי שטענו, מציע את הדימוי השגרתי המצופה, מרוחק פעמיים מהקשר האימה.

גבולות ופרשנות: מהו "פר"?

תפיסתה הבטוחה והנקייה של החוויה התיירותית תלויה במחיקת החוויות השליליות של התייר כאשר הוא חוצה גבול ועובר ממצב הוויה אחד למשנהו. במובאות הישירות מפי הנופשים, הנמסרות בשם אומנם (ולכן זוכות בדרגה גבוהה של אמינות), קיימת התייחסות מורכבת למעבר הגבול ולתפיסה הפיזית של המקום המתמקדת בהבחנות שבין "מהו כאן" לעומת "החשש מפני מה שבדרך כלל נתפס בעינינו כ"שם":

ההתייחסות המורכבת והדו-ערכית לסיני ובאשר לתפקידי העיתונאים.

כותרת: "תיעוד מסיני: הישראלים נופשים ולא נכנסים ללחץ" (איור 6).¹⁰

כותרת משנה: "האזהרה החמורה בדבר איום מידי לחטיפת ישראלים מחופי סיני לא ממש מטרידה את מאות הצעירים שלא מוכנים לוותר על "פיסת גן העדן". כתבת NRG שמעה מהם מגוון הסברים, למשל: "כבר שנים שקיימות התרעות, ברגע שמגיעים לפה, הכל נשכח". או: "מדי שנה, לקראת החגים, מתריע המטה ללוחמה בטרור כי חופי סיני מהווים סכנה לישראלים שבוחרים לנפוש בהם, אך אתמול (ב') פרסם המטה אזהרה חמורה במיוחד, והודיע כי הוא מחריף את אזהרת המסע לחצי האי. המטה קרא לכל הישראלים לעזוב את מצרים לאלתר, בעקבות איום מידי של חטיפה לרצועת עזה".

בדברים אלה ניתן לראות הטלת ספק באזהרת המסע העונתית, ורצון לחדד אזהרה מוחשית יותר באמצעות המילה "אבל" והדיווח האחראי על "אזהרה חמורה במיוחד". ראוי גם לציין שניסוח ההתרעה עצמה משיג אפקט של אימה גם על ידי הצגת מרחב נוסף ("לרצועת עזה"), שאינו מרחב תיירותי בעליל, וכן תנועה נוספת ("חטיפה"), שאינה תנועה תיירותית בעליל. אך בזאת יצאה הכתבת ידי חובתה, ובפסקה הבאה היא כבר מציגה עצמה כעיתונאית חוקרת וכאזרחית מוחה גם יחד:

"למרות האזהרה המפורשת ועל אף הירידה במספר המבקרים בסיני, עדיין נופשים בימים אלה מאות ישראלים בחצי האי. כתבת מעריב NRG נסעה לסיני, בניסיון להבין מה מניע אותם לשוב לחופים ה"אסורים" למרות הסכנות, והאם הם בכלל מודעים להתרעות שרק הולכות ומתגברות". מילות סייג כגון "למרות" ו"בכלל" חוברות כאן למראות

10 מעין שריג 16.9.2008 מעריב NRG.

אשר עסקו בניתוח שיח תיירותי הראו כיצד תיירים וגורמים נוספים בתחום התיירות מבססים את אמינות דיווחיהם (על הבנייה של אותנטיות) בדיוק באמצעות שימוש בציטוטים ישירים (Noy 2007b).

3. סתירות בדרכי הדיווח

ניתוח תקשורתי של כתבות עיתונאיות כולל דיון בעמדת העיתונאים, העולה ומתבטאת בכתבה בצורות מפורשות או סמויות. חלק זה של המאמר מצביע על התפקודים הבאים בדרכי הדיווח: א. העיתונאי כמתווך המהווה ערוץ להעברת דבר הממסד; ב. העיתונאי כאיש מקצוע אוטונומי המוחה על "המטלה המוסדית" שנכפתה עליו (Zelizer 1993), ו-ג. העיתונאי כאזרח (או כמייצג קולו של האזרח) המוחה נגד הפגיעה המוסדית באחד ממחוזות הבריחה הישראלים. כן משמש העיתונאי גם כמבקר של מערכות כלכליות וגם כמבקר של תחומי שלו, תחום העיתונות הכתובה, המשמש מרחב לריטואלים מוסדיים (התרעות חגים) וממחזר סיפורים יהודיים מראש ("חדשות ישנות").

עמדות אלה באות לידי ביטוי בהגדרות הבו-זמניות של העיתונאי כתייך, כאדם פרטי, וכדמות המייצגת את הויכוח הפנימי העולה מעדויות הנופשים ומכון לבניית המרחב הרופף של "חופשה בסיני" שאינה "ביקור במצרים". אחרי הכול, עיתונאי המבקש לדווח מסיני חייב בעצמו לנסוע לאתר היעד. מדווח נוסף, התורם גם הוא את קולו, הוא התייר המשמש כעיתונאי "מטעם עצמו". במסגרת זו הוא מבנה זהות פרטית, אך בחשיפה הציבורית שלה היא הופכת לזהות קולקטיבית (יסף 1997; Matheson 2003). בעיקר נכון הדבר כשמדובר בסוגיות של התייחסות לאחרים בעיסוק התיירותי (Aitchison 2001).

קטעים אחדים מתוך הכתבה להלן מציגים את תפקודיו המורכבים של העיתונאי, וחוזרים ומחדדים סוגיות שונות שהועלו עד כה בדבר

שלי שמעוני ("האמת שחשתי"), שנהנית מהמשמש ומהשקט בחופי ראס א-שטן - "אבל ברגע שמגיעים לפה - הכל מתאדה. אין כמו סיני, אין לזה תחרות בשום מקום אחר בעולם. זה זיל ונגיש".

"אנחנו לא מרגישים שעברנו את הגבול ושגנו נמצאים במדינה שהיא אינה שלנו, שלא לומר מדינה ערבית" (דיון מעמיק, בהסברים שמספקים תיירים ישראלים לביקוריהם בסיני נמצא אצל Urieli, Maoz and Reichel 2007).

ביטול הגבולות המדיניים וחווית החשש הבסיסי לאזרחי ישראל מפיני "מדינה ערבית", נעשה בנשימה אחת עם יצירת הגבולות החדשים, שהנם גבולות מדומיינים שיש להם אחיזה בסממנים ממשיים של הנוף: "שטיחים צבעוניים", נוף חדש המוחק את הנוף הישן ("הכל מתאדה") ובריאה מוחשית של "עולם סיני" המוחק את הצביון המדיני עם המצאת מובלעת התיירות. למובלעת הזאת מאפיינים אוריינטליסטיים, ישראלים ו"חופשתיים" המשמשים זה בצד זה כסממנים תיירותיים וסימנים למקומיות "שאינה אחרת". ביטויים לנופים אלה ולמרכיבי (הכלאה מערבית/ אוריינטליסטית) אנו רואים בציון טקסי חופשה המתנהלים ב"מתחם החושות": "בין טורניורים של טאקי לאכילת הסחלב הבדואי המפורסם, לא פשוט לראיין את הנופשים במקום".

דרכי הדיווח של העיתונאים, המתפקדים כתיירים- מספרים ומדווחים על עדויות של נופשים המגדירים את סיני במונחים של אוטונומיה דמיונית המצויה במקום מוחשי, חוברות להבעת העמדה האירונית ולסתירה העולה מן תצלומים הנעמים והרגועים הנלווים. אלה ואלה תורמים לכינון של כתבות האזהרה שריבוי הקולות המנוגדים בהן יוצר תחושה המאפשרת לישראלים לנפש בסיני על אף המודעות האזרחית הבסיסית שלהם לאיומים קיומיים ולתזכורת התמידית של הישמרות מפני אויבים, הטבועה בהם כחלק מהגדרת זהותם.

מניתוח כתבות האזהרה העיתונאיות, המדווחות על התרעות המסע של המטה ללוחמה בטרוח, עולה בכיור כי הכתבות מציעות מסרים כפולים. הן עושות זאת על ידי שימוש במאגרי דימויים (חזותיים ומילוליים) דו-משמעיים ומבלבלים, הנצרכים בתודעה המרחבית והחזותית הישראלית. השאלה המיידית העולה כאן היא מדוע נמנעת התקשורת מהצגה חד-משמעית של אזהרות המסע? כך למשל, אפשר לשאול מדוע נמנעת התקשורת משילוב תמונות שצולמו בעבר הקרוב (למשל צילומים מהפגועים הקטלניים אשר אירעו בסיני) שימשו כאזהרה לאיום פוטנציאלי עתידי, ומדוע מופיעים בכתבות באופן עקבי קולות מנוגדים וסתירות פנימיות.

בהתייחסות לכך ניתן להצביע על יחסי גומלין בין תעשיית התקשורת ותעשיית התיירות, המתבטאים בניסיון להמעיט מכוח האזהרה, נושא שעלה רבות גם בדברי המגיבים לכתבות המקוונות. נראה גם, כי בעת שהיא מאמצת עמדה דו-משמעית, התקשורת משקפת גם עמדות רווחות בציבור, הנהנה לשמור את האפשרות לבריחה למחוז מדומיין כשמורה אוטופית. במובן זה התקשורת מהווה מעין איזור חיץ, בו מתמודדים זה מול זה ו"מתערבים" השיח הביטחוני-מוסדי מכאן, והשיח האזרחי-ציבורי מכאן, סביב דיון שה"שפה" שלו הנה מרחבים תיירותיים. במילים אחרות, התקשורת מעצבת מרחבים וירטואליים מגוונים, המבטאים והמכוונים את הקוראים לקראת זהויות והבנות אידאולוגיות שונות.

כל המימדים הקשורים בחצי האי סיני-המימד הדתי, הפוליטי, התיירותי הקליל, אך גם המסוכן ומעורר הפחד, מיוצגים בו-זמנית בכתבות האזהרה, ומבצבים בין הכותרות, בין הטקסט והתמונה, ומדברי הנופשים והמגיבים. בכך, לכאורה, פורסת התקשורת את האפשרויות והסכנות הטמונות בחופשה בפני הקוראים-תיירים, ומציעה אותן

לבחינה ולנטילת אחריות אישית. על פי רוב מובלעת רק האוטונומיה (שיש בה פן מתחמק) של "מתחם החושות" על כלליה המנותקים ממקום, מזמן, ומהיבטים פוליטיים.

ניתוח השיח המילולי והסמלי של הכתבות מצביע על תפיסתם המועדפת של חופי סיני כטריטוריה שולית. הפיצול בין "סיני" כדימוי חזותי של נופש לבין "סיני" כמושג פוליטי (טריטוריה מצרית-ערבית, נתונה לאיומי טרוח) מופיע בכתבות ובתגובות גם יחד. הכפילות הזאת מתבטאת גם בתגובה המפצלת בין תנועת הגוף הנופש, ה"משיל עצמו מעצמו" (והדימוי החזותי בתצלומי חובבים) לבין הרציונליזציה הפוליטית שעורכים הנוסעים וכו', בתגובה לשאלות התקשורת: "תמיד מזהירים" (בכתב, ככיסוי, בהבאת הנוסח הרשמי), לעומת "תמיד, איפשהו, נמצאים נופי סיני כמחוז בריחה אפשרי" (בתמונה, כחזיון, כ"גלויה אל עצמי").

נוכל לומר, אם כן, כי התקשורת מציעה עמדה מורכבת כלפי אזהרות המסע מתוך כוונה ליהנות משני העולמות: לשמש כערוץ ציבורי אחראי המתווך בין השלטון ובין האזרח ומעביר אינפורמציה מן הראשון לשני, ובו בזמן כערוץ המשתף פעולה עם כלכלת התיירות ועם רצונם של האזרחים להימלט למחוז מרגוע. אי ההלימה בין התמונה והטקסט, הצגת הקולות הסותרים והצבת הוסר ההרמוניה כמצב נתון שניתן לחיות עימו כמעט כדבר מושלם, ההתייחסות האירונית לאזהרה עצמה ומשמעות אופני הייצוג של העיתונאי כתייר-אזרח מעורב, בוראים סיני חדשה - מעין מחוז למדי אזרחי בעיר-אנפין.

מבחינה תיאורטית, פתח מאמר זה בדיון על אודות ייצוגים של מרחבים תיירותיים, ועל אופנויות הייצוג הדומות והמשתפות למערכת התיירות ולתקשורת. טענו כי לתעשיית התיירות ולתעשיית התקשורת אינטרסים משותפים רבי-עוצמה. אכן, לאחרונה החלו מחקרים בתחומי

התיירות (והתקשורת) לעמוד על השילובים האפשריים והקיימים בין תעשיות אלה, אינטרסים משותפים יוצרים אזורי עבודה משותפים, ואתרי התיירות הממשיים והמדומיינים מהווים אזורי עבודה מעין אלה. במקרה שנחקר, מדובר במרחבים התיירותיים שלחופו המזרחי של חצי האי סיני, ולמאבק המתחולל באמצעות התקשורת על אופן הגדרתם של מרחבים אלה בעיניהם של הנופשים הישראלים. השחקנים הראשיים במאבק זה הם המטה ללוחמה בטרוח (וגופים ביטחוניים אחרים), התקשורת הישראלית, והציבור הישראלי. אין למי מן השחקנים הללו יתרון מוחלט על השחקנים האחרים, ומכאן המורכבות הלא פתורה העולה מתוך ניתוח הכתבות. זאת ועוד, השחקנים הם עצמם הטרוניים ורב-קוליים (למשל, לציבור הישראלי עמדות שונות ביחס לסיני, כמו-גם לתקשורת, וכן למשרדי הממשלה ולגופי הביטחון), והם קשורים זה בזה בסבך מחויבויות מוסדיות וציבוריות.

אפיונים אלה תורמים לכך שכתבות האזהרה מהוות אתר תרבותי-מוסדי טעון ומרתק, המהווה שילוב של היבטים מובהקים של מוסדות התיירות והתקשורת, להם השפעה תרבותית מרחיקת לכת על החברה המודרנית ובכללה על החברה הישראלית. כתבת האזהרה הטיפוסית מהווה מעין סוגה לא מוכרת (לכל הפחות לא לפי המודלים המסורתיים של ניתוח הפרסום התקשורתי, ראה Dann 1996; McIntosh and Goeldner 1984), שבה נעשית הכלאה שיש בה סתירה בין אימה ושלווה עליונה. הטענה המוכרת על תיירות היא כי היא פעילות מושפעת על ידי התקשורת (media-induced) המאמר אינו סותר טענה זו, אולם ניתן להיווכח כי כתבות האזהרה מהוות אתר לא צפוי של "הפעלה תיירותית".

ניתוח כתבות האזהרה מאיר את המאבק המתחולל על ייצוגי של מרחב תיירותי מסוים, ואת ריבוי השחקנים, האינטרסים וכן הייצוגים של המרחב

נייגה, מ' וא' כהן. 2008. שירת מחאה כטקסט וכמופע: השיר "לבי" לאהרן שבתאי ואינטיפדת אל-אקעה. *איגוד מבחר מאמרים במדעי היהדות*, כרך ג', 227-245, ירושלים: האוניברסיטה העברית.

ניה, ר' וי' רועה. תשנ"ג. דרכי הציטוט בדיווח החדשותי בעיתונות הישראלית. בתוך ע' אורנן, ר' בן-שחר וג' טודי (עורכים), *העברית שפה חיה*, 189-210, אוניברסיטת חיפה.

Aitchison, C. 2001. Theorizing other discourses of tourism, gender and culture: Can the subaltern speak (in tourism)? *Tourist Studies*, 1(2), 133-147.

Blondheim, M., and T. Liebes. 2002. Live television's disaster marathon of September 11 and its subversive potential. *Prometheus*, 20(3), 271-276.

Booth, W. C. 1974. *The Rhetoric of Irony*. Chicago: University of Chicago Press.

Bulley, D. 2008. 'Foreign' terror? London bombings, resistance and the failing state. *Political Studies Association*, 10, 379-394.

Crang, M., P. Crang, and J. May (eds.). 1999. *Virtual Geographies: Bodies, Space, and Relations*. London: Routledge.

Crouch, D., R. Jackson, and F. Thompson (eds.). 2005. *The Media and the Tourist Imagination: Converging Cultures*. London: Routledge.

Dann, G. 1996. *The Language of Tourism: A Sociolinguistic Perspective*. Wallingford, UK: CAB International.

Edensor, T. 1998. *Tourists at the Taj: Performance and Meaning at a Symbolic Site*. London: Routledge.

Edensor, T. 2001. Performing tourism, staging tourism: (Re)producing tourist space and practice. *Tourist Studies*, 1(1), 59-81.

Falkheimer, J., and A. Jansson (eds.). 2006. *Geographies of Communication: The Spatial Turn in Media Studies*. Göteborg: Göteborg University.

Ferrari, F. 2007. Metaphor at work in the analysis of political discourse: Investigating a 'Preventive War' persuasion strategy. *Discourse and Society*, 18(5), 603-625.

Jansson, A. 2002. Spatial phantasmagoria: The mediatization of tourism experience. *European Journal of Communication Copyright*, 17(4), 429-443.

Jaworski, A., and A. Pritchard (eds.). 2005. *Discourse, Communication, and Tourism*. Clevedon, UK: Channel View Publications.

Jaworski, A., V. Ylanne-McEwen, C. Thurlow, and S. Lawson. 2003. Social roles and the negotiation of status in host-tourist interaction: A view from British television holiday programs. *Journal of Sociolinguistics*, 7(2), 135-163.

Katz, E., and T. Liebes. 2007. 'No More Peace!': How disaster, terror and war have upstaged media events. *International Journal of Communication*, 1, 157-166.

Kress, G. R. 2009. *Multimodality: exploring contemporary methods of communication*. Abingdon: Routledge.

עם סוגה חדשה המתקיימת במרחב האינטרנטי של העיתון המקוון. שיח זה מספק פרשנות כתובה, מידע עדכני ועדויות כתובות ומצלמות העשויות לשמש כתמיכה בנאמר בהן או כהתרסה כלפי אזהרות המסע. התצלומים המצורפים, המשמשים לא פעם כתחליף לאלבום התצלומים או לשקופיות, מאפשרים לגולשים להציע טקסט המשלב בין דיווח ויומן אישי מצולם. בכך מציע שיח התגובה חלופה ליומני המסע המצויירים והמצולמים ולכתבות העיתונאיות, בגרסה המאששת את תפקידם של האזרחים כעיתונאים ביקורתיים המשתפים ישירות קוראים אחרים בתגובותיהם.

מחקר זה, שהינו מחקר ראשוני מבחינת הכתבות המדווחות על אזהרות המסע, אינו ממצה את כל הנושא, ובוודאי שלא את השיח הציבורי המתחולל בעקבות פרסום הכתבות, את מכלול ההשפעות שיש להן על ההעדפות והמניעים התיירותיים של נופשים ישראלים, או את חקר השחקנים הנוספים, המשפיעים ומעצבים את מרחב סיני המדומיין. המחקר מצטרף לעבודות שראו לאחרונה אור בנושא זה (למשל, Uriely, Maoz and Reichel, 2007, 2009), במטרה להבין טוב יותר הן את הקשר המקומי - על מורכבויותו הייחודיות ויוצאות הדופן, והן את השאלות הרחבות יותר בתחום חקר התיירות, הקשורות את אופני הייצוג והתיאור של מרחבים, את הזהויות הקשורות בהם, ואת האיומים עליהם בתקופה הנוכחית.

בו מדובה כפי שציין Jansson (2002): "The mediatization process creates a new potential for mobility in mediascapes, which also involves the naturalization of images and fantasies of foreign landscapes and 'socioscapes' (עמ' 441). הייצוגים התקשורתיים של מרחב זה מרובדים כעת עוד יותר עקב כתבות האזהרה, וכוללים את המרחב הפיסי-גאוגרפי, ואת מכלול מרחביו המדומיניים, עם ההרגשות הקשורות בהם והמגדירות אותם. אולם חשוב להוסיף כאן גם את עמודי העיתון (המודפס) ומרחב האינטרנט, המצטרפים גם הם לייצוגים מתווכים מרחביים או ממורחבים של תירות (Crouch, Jackson and Thompson 2005). לא רק שעמוד העיתון מהווה גם הוא מרחב המציב קולות מתעמתים, אלא שבעמודי העיתונים המודפסים (ועוד יותר מכך בדפי האינטרנט של הכתבות המקוונות), מופיעות לעתים קרובות פרסומות צבעוניות לטיולי צלילה בסיני, סיורי ג'יפים בהרים וכו'. גם כאן רואים ביטוי חזותי המוסיף רובד מרחבי נוסף המחזק את תאוות המסע ומתעמת עם "אזהרת המסע" הכתובה והממסדית, שיש בה גילוי וכיסוי של יחסי כוחות פוליטיים, כלכליים וחברתיים, בולטים בכונתם המסחרית ושוליים, לכאורה שקופים, בנוכחותם.

נושא מעניין נוסף למחקר עתידי, המתקשר לדברים אלה, הוא מחקר התגובות (Talkback) של קוראי הכתבות. שיח התגובה מהווה מקור מרתק להיכרות

מקורות

- בלום-קולקה, ש' ור' ניה. 1981. מבנה המבע של ידיעה בעיתון יומי: ניתוח השיח. *הספרות*, 30-31, 58-69.
- דור, ד' 2001. *עיתונות תחת השפעה*. תל-אביב: בבל.
- ימן, ג' 1997. שעת החסד: תפקוד התקשורת הישראלית לאחר רצח רבין. בתוך: ד' כספי (עורך), *תקשורת ודמוקרטיה בישראל*, תל-אביב: מכון ון ליר בירושלים והוצאת הקיבוץ המאוחד.
- יצמון, א' תשנ"ח. אמת או בדיה? דיבור ישיר בעיתונות היומית הכתובה. *בלשנות עברית*, 43, 29-42.
- יסיף, ע' 1995. לגלות את ישראל האחרת: העיתונאי כאתנוגרף וכמבקר תרבות. *אלפיים*, 11, 185-209.

- Pizam, A., and Y. Mansfeld (eds.). 1996. *Tourism, Crime, and International Security Issues*. Chichester: Wiley.
- Pizam, A., and G. Smith. 2000. Tourism and terrorism: A quantitative analysis of major terrorist acts and their impact on tourism destinations. *Tourism Economics*, 6(2), 123-138.
- Rojek, C., S. M. Shaw, and A. J. Veal (eds.). 2006. *A Handbook of Leisure Studies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rojek, C., and J. Urry (eds.). 1997. *Touring Cultures: Transformations of Travel and Theory*. London: Routledge.
- Sanz-Sabido, R. M. 2009. When the 'Other' becomes 'Us': Mediated representations, 'terrorism' and the 'War on Terror'. *PLATFORM: Journal of Media and Communication*, 1, 67-82.
- Silberstein, S. 2002. *War of Words: Language, Politics and 9/11*. London: Routledge.
- Sonmez, S. F., Y. Apostolopoulos, and P. Tarlow. 1999. Tourism in crisis: Managing the effects of terrorism. *Journal of Travel Research*, 38, 13-18.
- Tuchman, G. 1973. Making news by doing work: Routinizing the unexpected. *American Journal of Sociology*, 79, 110-131.
- Uriely, N., D. Maoz, and A. Reichel. 2007. Rationalizing terror-related risks: The case of Israeli tourists in Sinai. *International Journal of Tourism Research*, 9(1), 1-8.
- Uriely, N., D. Maoz, and A. Reichel. 2009. Israeli guests and Egyptian hosts in Sinai: A bubble of serenity. *Journal of Travel Research*, 47(4), 508-522.
- Urry, J. 1990. *The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies*. London: Sage Publications.
- Van Leeuwen, T. 2001. Semiotics and Iconography. In T. Van Leeuwen, and C. Jewitt (eds.), *Handbook of Visual Analysis*, 92-118, London: Sage.
- Wang, N. 2000. *Tourism and Modernity: Sociological Analysis*. Amsterdam: Pergamon.
- Zelizer, B. 1993. Journalists as interpretive communities. *Critical Studies in Mass Communication*, 10(2), 219-237.
- Kress, G. R., and T. Van Leeuwen. 1998. Front pages: (The critical analysis of newspaper layout. In A. Bell and P. Garrett (eds.), *Approaches to Media Discourse*, 186-220, Oxford: Blackwell.
- Lagerkvist, A. 2008. Travels in Thirdspace: Experiential suspense in Mediaspace – the Case of America (un)known. *European Journal of Communication*, 23(3), 343-363.
- Lengkeek, J. 2001. Leisure experience and imagination: Rethinking Cohen's modes of tourist experience. *International Sociology*, 16(2), 173-184.
- Liebes, T. 1998. Television's Disaster Marathons: A Danger for Democratic Processes? In T. Liebes, J. Curran, and E. Katz (eds.), *Media, Ritual, and Identity*, 71-84, London: Routledge.
- Liebes, T., and Z. Kampf. 2007. Routinizing terror: Media coverage and public practices in Israel, 2000-2005. *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 12, 108-116.
- Lübbren, N., and D. Crouch (eds.). 2003. *Visual culture and tourism*. New York, NY: Berg.
- Lucaites, L., and R. Hariman. 2001. Visual Rhetoric, Photojournalism, and Democratic Public Culture. *Rhetoric Review*, 20(1/2), 37-42.
- Matheson, D. 2003. Scowling at their notebooks: How British journalists understand their writing. *Journalism*, 4(2), 139-183.
- MacCannell, D. 1976. *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. New York: Schocken Books.
- McIntosh, R. W., and C. R. Goeldner (eds.). 1984. *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (4th ed.). Columbus, Ohio: Grid Pub.
- Moen, D. R. 1995. *Newspaper Layout and Design: A Team Approach* (3rd ed.). Ames: Iowa State University Press.
- Morgan, N., and A. Pritchard (eds.). 1998. *Tourism promotion and power: creating images, creating identities*. Chichester: Wiley.
- Noy, C. 2007a. The language(s) of the tourist experience: An autoethnography of the poetic tourist. In I. Ateljevic, N. Morgan and A. Pritchard (eds.), *The Critical Turn in Tourism Studies: Innovative Research Methodologies*, 349-370, Amsterdam: Elsevier Publications.
- Noy, C. 2007b. *A Narrative Community: Voices of Israeli Backpackers*. Detroit: Wayne State University Press.
- Noy, C. 2008. Pages as Stages: A Performance Approach to Visitor Books. *Annals of Tourism Research*, 35(2), 509-528.
- Noy, C., and E. Cohen. 2005. Introduction: Backpacking as a rite of passage in Israel. In C. Noy and E. Cohen (eds.), *Israeli Backpackers and Their Society: A View from Afar*, 1-44, Albany: State University of New York Press.
- Pizam, A. 2002. Tourism and terrorism. *International Journal of Hospitality Management*, 21, 1-3.
- Pizam, A., and A. Fleischer. 2002. Severity versus frequency of acts of terrorism: Which has a larger impact on tourism demand? *Journal of Travel Research*, 40, 337-339.